

ERŐS VÁR

AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

76. ÉVFOLYAM

2006 OKTÓBER

No. 5 (360), Vol. 76, October 2006, USPS 178-560

5. SZÁM

HOVATARTOZÁSUNK DILEMMÁJA

Olvasd: Lukács 18:9-14.

Tülekedő és tolakodó világunkban kell megtalálnunk mindig újra és újra a magunk helyét, hogy mi módon viszonyuljunk magához Istenhez, Aki mindeneknek a Teremtője, s kapcsolódjunk embertársainkhoz, akik velünk együtt élnek ebben a teremtett világban. Lukács kifejezetten hangsúlyt helyez arról tudósítani bennünket, hogy Jézus, a példázatokon keresztül, hogyan látja az embereket, mit vár el tanítványaitól, s általában, mit is jelent az Ő követőinek lenni. Bizonyára meglep bennünket az, hogy Jézus figyeli az embereket. S ez nemcsak az Ő földön töltött idejére vonatkozik, hanem láthatatlan körülvevésben mindig közöttünk van, jelesekben az Igében és a Szentségekben, s figyelmét reánk irányítja, óráról-órára, napról-napra. A keresztyén ember tudatosan mindig Jézus társaságában, jelenvalóságában él. Ez a tudatos élés kerül aztán vizsgálat alá. A farizeus és vámszedő példázatában fedezzük fel, hogy a vallásos embereket Jézus két csoportba osztja — érdekesen más példázatokban is —, s mert példázatról van szó, nem ítéletet mond, hanem felkínálja az alkalmat, hogy mindnyájan a megfelelő csoporthoz tartozunk.

Nagyon fontos szemelőtt tartani, hogy a farizeus és a vámszedő egyazon népcsoporthoz és egyazon valláshoz tartozik. Mindketten hisznek az Egyistenben, ahogy a Törvény és a Próféta előírják. A maga mondjáján mindkettő benne él, hogy korszerűbben mondjuk, az egyház közösségében. Merhetjük állítani, hogy bibliás emberek. Csak az a kérdés, ami egyben problémát is jelent, hogy ebből az állapotukból, hogyan élnek meg hitüket a világban, s miként lesznek a Szentisten bizonyágtevői a társadalomban. Az egyik, s ez a farizeus, annyira el van telve önmagával, s nem is emberek, hanem éppen a hatalmas Isten előtt, hogy nem

képes semmiféle igazán lélek- és szívbenező önvizsgálatra. A kérkedés alapelve a "nem vagyok olyan", mint mások, s közben figyelmen kívül hagyja azt a lehetőséget, hogy más helyzetben, valaki más mondja róla ugyanezt, hálát adván, hogy nem olyan ... De az igazi mulasztás az, hogy nem látja önmagát úgy, ahogy Isten látja és felméri őt, Aki, mint tudjuk, beelát az emberbe a zsigerekig, s pontosan tudja, hogy mi is rejtőzik a szívekben. Erre utalt Pál apostol egyszer. hogy nincsen csak egy is, aki cselekednék a jót. Vagyis, amikor a farizeus azt mondja, hogy nem vagyok olyan, akkor derül ki Isten szemében az, hogy éppen olyan, mint akikhez hasonlítja magát. Ámosz próféta különösen is közvetíti Isten haragját azokra nézve, akik elbizakodottak, fennhéjázók, és elhanyagolják a tanítványság szolgálatát ennek a világnak a lelki és testi szükségéi közepette. S jól tudjuk, az egyház tanításának egyik sarkalatos tétele az, hogy Istennel nem lehet cselekedeteinkkel üdvösséget csereberélni. A farizeus azt hiszi, hogy Istennel szemben nyeregben van és az Úr lesz az ő elkötelezettje. Ő nem láthatja persze, hogy a felsorolt jóság csupán máz, mely egyszerűen lemállik róla, amint megáll rajta az Úr vizsgálódó tekintete. Hiába tárja az ég felé imára emelt kezét, valahogy nem hullik bele a remélt, elvárt, sőt kijárónak tartott jutalom.

Nem így azonban a templom bejárata közelében, hátul a homályban, ahová lehetőleg semmilyen figyelmet sem keltve besurrant a vámszedő, hogy ő is szembesüljön Istennel. Hirtelen gondoljunk egy másik vámszedőre, Zákusra, aki igyekezett Jézussal találkozni, legalább meglatni messziről, és akivel Jézus meghivatja magát vacsorára, s aki Jézusban jutva üdvösséghez, a maga életét szépen elrendezi. Példázatunk vámszedője is Istennel kíván rendezett viszonyban lenni.

Évszázadokon át mindig akadt az egyház történetében olyan kimagasló hívő egyéniség — párhuzamosan a névtelen ezrekkel —, aki pontosan ezt a kérdést kutatta és a maga személyében tapasztalta meg Istennek Jézus Kirsztusban kinyilvánított, ingyenvaló üdvözítő szeretetét. A mi szerény emberünknek az ajkáról nem hangzik el valamiféle lista, hogy ő olyan-e vagy nem, mint más. Pedig biztosan tudhatott volna ő is erre-arra hivatkozni, amíg rá nem jött, hogy Isten előtt nincs mire hivatkoznia. A gazdag ifjú szomorúan megy el Jézustól, mert hiába hivatkozott érdemeire, azok nem számítottak. A tékozló fiú éppen azért kerül be az atya megbocsátó szeretetének a körébe, mert nem volt már mire hivatkoznia, hogy miért is tartozhatnék oda. A vámszedő tehát érzi mélyen szívében, lelkében, hogy nem ő rendezi a viszonyt Istennel, hanem Isten kész rendezni a viszonyt vele. Ezért a kegyelemért könnyörög. Ezért a kegyelemért könnyünk mi is, a Jézus kereszthalála által történt kiengesztelődés kegyelméért. Hogy a mi mennyei Atryánk készséggel karol fel minden embert, aki áhítozik a bűnbocsánat kegyelmére, s azt az embert újjáteremti. Valahogy így lesz szép valósággá Jézusnak a felmagasztaltást jelző ígérete. Arról van szó, hogy Jézus figyel, betekint a szívek és lelkek mélyére, s abból, amit ott lát, két csoportra osztja azokat, akik magukat követőinek, keresztyéneknek tartják.

Tulajdonképpen mindnyájan mégis csak egy csoportban vagyunk; hol a farizeus, hol a vámszedő kerekedik fel bennünk. Jézus felkínálja a "farizeus" kötődéstől való szabadulást, hogy részesítsen bennünket, mindnyájunkat, a "vámszedő" által igényelt kegyelemben; hogy ebből a kegyelemből éljünk, dolgozzunk, és evvel a kegyelemmel kopogjunk egykor az Ő mennyei ország kapuján, s menjünk át ebből az életből az örök életre. bb

JER, DICSÉRJÜK ISTENT SZÍVVEL, SZÁJJAL, LÉLEKKEL!

A CLEVELANDI ELSŐ MAGYAR EVANGÉLIKUS EGYHÁZ FENNÁLLÁSÁNAK 100. ÉVFORDULÓJÁT ÜNNEPLI

Az 1905. október 9-én kelt első hivatalos jegyzőkönyv tanúskodik clevelandi magyar evangélikus egyházi szervezetről. A törvényes bejegyzésről szóló alapítólevél pedig 1906. április 23-i keltezésű, mely azt jelenti, hogy az Első Magyar Evangélikus Egyház ettől az időtől fogva élő, szolgáló, és bizonyágtévő gyülekezetként jogi személynek is számít.

A gyülekezet első ténykedései közé tartozott, hogy lelkipásztor hívott meg egyházi élete vezetésére Nt. Ruzsa István személyében. Majd templom- és iskolaépületet vásárolt 8250 dollárért a Rawlings Avenuen. Megalakította a gyülekezezi szolgálat egyik szervezetét, az Oltáregyletet. 1909-ben felszentelte első harangját, melyet Kossuth harangnak neveztek el. A harang hirdette a gyülekezet népének a háláját és buzgóságát, amint az idevándoroltak közötti küldetésére vállalkozott.

1913-ban már árvaházat is felszenteltek. Ez egész Amerika földjén, mint intézmény elsőként nyújtott oltalmat és menedéket a magyar bevándorlók árváinak. Hasonló indíttatásból jött létre az egymás terhére való hordozás szolgálataként a Luther Márton Segélyegylet. Mindez olyan gyűlölet közepette, amely az I. világháborúba sodorta az emberiséget. A bevándorlók egy szívvel két hazáért aggódtak. Nem csodam hogy amikor elült a vihar és a békeasztalhoz ültek a világ vezetői, ennek a gyülekezetnek a szíve is hálára dobbant és felavatta új harangját, s azt Béke harangnak nevezte el. A Kossuth-harang és a Béke harang ma is hívogatja templomunk tornyából az élőket háláadásra, az utolsó földi útra készülők kísérőit pedig Isten iránti félelemre és alázaatra.

A század második évtizedének a vége megpróbáltatásokat is hordozott, de mégis a gyülekezet fejlődésére vezetett. Ekkor történt, hogy Magyarország feldarabolása következtében az eperjesi Ev. Teológiának menekülnie kellett. A megcsönkített ország és megszegényedett magyarhoni evangélikus egyházunk kénytelen lett volna a Budapestre menekült intézet kapuit egy egész évre becsukni. Ebből a helyzetből mentette meg az Első Magyar Evangélikus Egyház népének a nagylelkűsége, amikor 300,000 koronás ajándékkal sietett fedezni az intézet egyévi fenntartásának a költségét.

1923-ban Nt. Ruzsa László követte testvérbátyját, mint a gyülekezet új lelkipásztora. A fejlődés útján való haladást új gyülekezezi szervezetek alakítása jelezte, mint pl. az Ev. Ifjúsági Kör létrehívása. A húszéves jubileum alkalmából a lelkész boldogan számolt be a fejlődés titkáról, "a hivek egyesített szeretetéről és hűségéről". Addigra már 806 keresztelezés és 281 esketés került anyakönyvezésre. Mint bátyját, Ruzsa Lászlót is nagyobb tervek foglalkoztatták, amikor az egész amerikai magyar evangéli-

kusságot Luther Szövetség néven próbálta egyesíteni. Sajnos betegsége folytán szép álmai nem valósulhattak meg.

A nagy depresszió tehetetlenségében, a nemzeti csüggedés és reménytelenség közepette, új hangot ütött meg a gyülekezet új lelkipásztora (1934-től) Nt. dr. Leffler Andor. Először is Isten igéjét hozta a szívek közelségébe, hogy a hivekkel lemásoltatta az Újtestamentumot. Megszervezte a Fialasszonyok Körét Lutheran Ladies League néven. 1936-tól a Vasárnapi Iskola működése lett intenzívebb. Az aktív, felnőtt egyháztagok száma 700 fölé emelkedett.

Már előrevetette árnyékát a II. világháború, amikor a gyülekezet megépítette új templomát a Buckeye Road és az East (most Martin Luther King Jr.) Boulevard sarkán. Az új körülményekben való szolgálatra bénítóan hatott, hogy ifjúságából hatvanhatan vonultak be, akik közül tizenhárom életüket áldozták a nemzet oltárán. Az egyház népe megtanult imádkozni, de egyéb kötelességeiről sem feledkezett meg. Már 1949. május 2-án, kifizetvén az építkezési kölcsönöket, elégethették az adósságlevelet. A gyülekezet életéhez tartozott az is, hogy 1941-ben színhelye volt az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia megalakulásának, akkor másféltucatnyi lelkész és tucatnyi gyülekezetet fogva egybe.

Miután a béke, mint fáradt galamb, 1945-ben a mi templomunk tornyán is megpihent, az egyháztagság fejlődése is nyilvánvalóvá lett azzal, hogy az úrvacsorázók száma elérte a 800-at. Erőssége pedig abban mutatkozott meg, hogy vállalta a világháború magyar hontalanjainak a megsegítését és bevándoroltatását a "Displaced Persons Act" keretében. Ez a testvérsegítés otthont, munkát, szabadságot jelentett a hazájukat vesztett testvéreknek.

1951. január 14-én közgyűlés határozta el közművelődési helyiségek építését, amit aztán nem egészen négy év alatt meg is valósítottak. 1954. november 21-én avatták fel az új épületet a nagy magyar próféták egyik legkiválóbbjára emlékeztetve, Kossuth Hall néven. Az építést a gyülekezet második lelkészének a fia, Ruzsa Ferenc (Francis) vezette, aki városunknak neves és nagyrabecsült építésmérnöke volt.

1955-ben iktatták be új lelkészként Nt. D. Brachna Gábort. A beiktatás és a gyülekezet 50 éves jubileuma együttes, a békés jövő felé indító, ígéretes ünneppé vált. De alig telt el újabb esztendő, a kétféle osztott Európában a magyar szabadságharc vérbefojtása jelentett népünkre további tragédiát, tízezrek halálát, kétszáz ezer ember menekülését. Gyülekezetünk áldott alkalomnak tekintette, hogy a keresztyén szeretet és a magyarsághoz való ragaszkodás jegyében segíthetett a menekülteken, mintegy 150 családon. Az Oltáregylet megünnepelhette

szolgálata 50 éves jubileumát.

A hatvanas évek egyházi és amerikai vonatkozásban nagyon mozgalmasak voltak. Az 55. évfordulón égettük el a Kossuth Hall építéséből való adósságlevelet. 1962-ben színhelye volt a gyülekezet az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia átszervezésének, párhuzamosan az országos méretű új, evangélikus egyházi szervezkedésekkel. Az ülést Ft. D. dr. Fry Franklin, a Lutheran Church in America elnöke (püspöke) vezette. Az idők változása a gyülekezetre is rányomta bélyegét. A templom környékén erős lakosságcsere indult meg. Új igények jelentek. S a gyülekezet világviszonylatban is nyert meglátásokat, amikor egymást váltották szószékünkön híres egyházi vendégek, köztük magyarországi püspökök.

Az új körülményekben a régihez is hűséggel ragaszkodott a gyülekezet azzal, hogy megemlékezett a Luther Márton Egylet alakulásának 50. évfordulójáról, meg azzal is, hogy a gyülekezet 60 éves jubileuma alkalmát véve kezdetnek, Magyar Örökségünk Napjai címen 1967 és 1970 között ismételt megrendezett magyar kiállításokat és összejöveteleket, melyeken látogatóink száma elérte az ötezt. 1976-ban a 70 éves jubileumot ünnepeztük. 1977 és 1980 között Nt. Pohóczky Béla volt a gyülekezet lelkésze. A Buckeye-negyedben egyre komolyabbá váltak a demográfiai változások, melyek gyülekezetünk létét is fenyegették.

1981. június 21-e óta Nt. Juhász Shepherd Ferenc a gyülekezet beszolgáló lelkésze. 1983. november 13-án a Clevelandi Műemlékek Társasága gyönyörű templomunkat "történelmi műemléknek" nyilvánította. Tudomásul kell vennünk azt, hogy megváltozott a környezetünk. Az egykori magyar negyed felmorzsolódott, már nem is létezik. A mi evangélikus templomunk a "felső" Buckeye, az Árpád-házi Szent Erzsébet r.k. templom az "alsó" Buckeye térségben az utolsó két magyar templom. A többi — egy-egy görög katolikus, római katolikus, két-két református, baptista — már korábban adás-vétel tárgyává lett és a gyülekezet elköltözött, hogy misszióját más keretekben töltse be. 1996-ban a gyülekezet fennállásának 90. jubileumát szerényen, de háláadással ünnepeztük meg.

Most a 100. évfordulón is hálával és tisztelettel vigyázunk drága örökségünkre. Imádkozunk erőért, bátorságért, bölcseségért, merészségért, s főként alázatos hitért, hogy Isten tetszésére ezután is betölthessük hivatásunkat, mint szent Fiában, Krisztusban megváltott népe. Szálljon az Ó szent Nevére áldás és dicsőség mindazokért a kegyelmekért, amelyekben Ő sokféleképpen és bőségesen részesített mendeddig 100 éven át. Ezért adunk hálát ünnepi Isten-tiszteleten és díszében 2006. október 1-én. — "Erős vár a mi Istenünk!" ■

AZ EVANGÉLIOMRA VAN SZÜKSÉGÜNK!

D. ORDASS LAJOS PÜSPÖK IGEHÍRDETÉSE 1956. OKTÓBER 31-ÉN

Olvasd: Lukács 4:16-21

Vér, gyász, könny, és kétség között talál minket egyházunknak ez a drága ünnepe [t.i., a reformáció ünnepe]. De ugyanakkor kivirágzó reménységek között is. Félő, hogy lelkünket annyira eltölti az, ami a jelenben játszódik le, hogy képtelenek vagyunk arra, hogy megértsük mi az üzenete ennek az ünnepnek, amely a gyülekezethez és mihozzánk szól. De ez csak egyik oldalra tekintve a helyzet. A másik oldalról nézve talán jó reménysége lehet az igehirdetőnek, hogy amikor nemzedékek útelágazásához érkezett, nyilván jobban meg tudja érteni azt, ami Isten hatalmas műve és munkája a történelmi útelágazások pontjainál.

Kíséreljünk meg lélekben elcsendesve elmélyedni ennek az üzenetnek elfogadásával, amelyet ma az evangéliom irányít mifelénk.

A názáreti zsinagóga egyszerű történetéből azt hallottuk, hogy Jézus Isten igéjét vette elő. annak a szavait szolgáltatta meg, és annak az időszerűségéről beszélt hallgatóihoz. Jézus evangéliomot hirdetni jött a világra. Tudta, hogy a földön küzdő embernek másra nincs égetőbb szüksége, mint arra, hogy Isten megmondja világosan és félreérthetetlenül akarátát, és üzenetül adta neki megmérhetetlen nagy szeretetét.

Valami ehhez hasonló történet egyházunk történelmének abban az időpontjában, amelyet reformációnak szoktunk nevezni. Isten igéjéhez nyúlt a reformátor keze. Nem más volt a fontos, nem más volt az élet számára döntő, kizárólag az, hogy Isten szóljon s az ember hallgasson Reá. Ha mi a reformáció emléke előtt állunk meg, akkor nekünk nem szabad mellékmomentumokba feledkeznünk; nekünk egy igazán központi üzenete van a reformáció ünnepének, hogy Isten újra megszólaltatta igéjét félreérthetetlen szóval, kegyelmének üzenetét végigbocsátotta a világra.

Mi ma különös érzések között ünnepeünk. Az ember alig tud úrrá lenni a saját maga lelkén. Ma az ember csodálattal áll meg Isten nagyságos dolgai mellett, így köszöntött ránk a reformáció ünnepe. Ez az ünnep ma nagyon jókor jött életünkre. Nekünk mindnyájunknak úgy akarja elmondani üzene-

tét, ahogy Jézus ott Názáretben, és ahogy Luther a reformáció idején mondta: Nekünk egyre van szükségünk, az evangéliomra, hogy az evangéliom hirdettessék a szegényeknek, hogy a töredelmes szívűek meggyógyuljanak, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessünk, hogy a vakok szemei megnyíljanak, evangéliomra, amely bilincseket oldoz meg.

Enélkül egy lépés sem tehető, nem lehet elindulni új úton. Valaki azt kérdezi tőlem, hogy mi az evangéliom, amelyekre életünkben ilyen nagy szükségünk van. Engedjétek meg, hogy lélekben visszaforduljak a múlt vasárnapi evangéliomra [Máté 18:23-35], amely sok helyen úgy hangzott el, hogy nem volt ott teljes számban a gyülekezet, vagy egyáltalában nem tudott elhangzani.

Az evangéliom Jézus Krisztusnak azt a hasonlatát adta elénk, amely szerint egy király maga elé idézte szolgálait. Egyik tízezer talentummal volt adós, s amikor követelte tőle adóssága megfizetését, a szolga könyörgő szavára elengedte annak minden tartozását. Ez a példázat szólt a múlt vasárnapon, vagy szólt volna hozzánk, amelynek az a folytatása, hogy a szolga elment a maga útján és követelte egyik szolgatársától a tartozását. Mivel az nem tudta megfizetni, börtönbe vetette.

Ebben a példázatban tükröződik talán a legjobban, legvilágosabban hogy mi az evangéliom a mi életünkben. Az, amivel Jézus kezdte, hogy a király elengedi mind a tízezer talentum adósságát szolgájának.

Minden földi vallásalapító által alapított vallás másképpen tenné, hogy szóljon bocsánatról és kegyelemről. Minden vallásban kisebb-nagyobb tekintetben szerepelnek ezek a tanítások. Elgondolkodtam azon, hogy ehhez hasonló történetet miképpen mondhatott volna el földi vallásalapító. Úgy gondolom, hogy csak ilyenképpen: Volt egy jóságos király, aki végigjárta országát és látta szolgálait. Útjában találkozott egy szolgálival, aki száz dénárt követelt társától. Amikor az adós könyörgött, szolgatársa elengedte tartozását. A király ezt a szolgát magához idézte. Amikor látta annak félelmét és rettegését, a király így fordult hozzá: Hűséges embernek láttalak. Ne félj, én

láttam, amit szolgatársaddal tettél és jutalmul elengedem mind a tízezer talentum adósságodat.

Földi vallásalapító így mondhatta volna el ezt a történetet. Így is jó és szép lett volna. De az evangéliomot kizárólag Jézus mondhatta el. Nem én bocsátok meg sérelmet és azután odamehetek Isten trónusa elé és remélhetem, hogy Ő megbocsát. Az evangéliom kezdete mindig annak a hangsúlyozása, hogy először Isten szeret. Isten elengedi a tartozást. Nekem, testvéreim, van fölhatalmazásom, van parancsom az Úristentől, hogy nektek hirdessem, akik talán lélekben szomorúságot, bűnök emlékét hordozzátok, hogy Isten minden tartozást elenged. Pontosán annyi bűnödöt bocsátja meg, amennyi van. Azt is, amit még lelked társával sem közöltél. Azt is, amiről más nem tud, csak Ő. Azt is, amiről még ma sem tudod, hogy bűnöd. Az evangéliom summája ez. Isten megbocsátó Isten. Ezt nem győzte Luther elég hangosan mondani. Ahová hangja eljutott, lelkek szabadultak föl. Azt szeretném kiáltani egész magyar népünk felé, hogy Isten olyan gazdag a bűnbocsánat adásában, hogy egész magyarságunk bűneit haladéktalanul, az utolsóig megbocsátja.

Van bűnünk. Ne vakítson el bennünket a mostani mámor, ne vakítson el bennünket nemzeti bűneink meglátásában. Tengernyi bűne van a magyarnak, de a bűn tengerénél nagyobb az Úristen kegyelmének a tengerárja. Jézus, Luther után ma én szegény szolga ezt az evangéliomot prédikálom. Abban az ésaiási idézetben, amelyet Jézus fölolvastott, az első mondat így hangzik: Az Úr Lelke van énrajtam. Isten Szentlelkének hatalmával oldozott bűnből embereket. Ez a Lélek volt, az, Aki a keresztyénséget győzelmes útjára bocsátotta. Ez volt az, Aki a reformációt munkálta. Mi a reformációval kapcsolatban sokszor emberi neveket emlegetünk. Jól van ez így. Szabad nekünk hálás szívvel megköszönni, hogy Luthert adta nekünk. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy nem emberek végezték el a reformáció munkáját. Ahol reformáció indul meg emberek, gyülekezetek, népek életében, ott mindig Isten Szentlelke van munkában.

A bibliai történet befejezésénél azt [✠]

olvastuk, hogy Jézus amikor szólni kezdett, utalt a prófécia szavaira: Ma teljesedett be az Írás a ti hallástokra.

Isten igéje mindig ma szól hozzánk. Elpusztíthatatlanul és örökké megáll Jézus szava: Ég és föld elmúlnak, de az én beszédem soha el nem múlik. Isten igéje mindig a mához szól. Élő és eleven. Keres minket.

Ha ezt a Lukács evangéliumában följegyzett történetet végigolvassuk a negyedik fejezet végéig, akkor megtudjuk a szomorú tény, hogy Názáret lakossága nem értette meg, amit nekik mondott, sőt fölháborodtak szavain és kikergették városukból. Ez Názáret ítélete volt. De amikor ez a történet ma szól hozzánk és amikor Isten igéjével így kerülünk szembe, akkor saját magunk, népünk, és egyházunk jövőjére gondolva kell döntésünket meghoznani.

Még néhány rövid szót. Az elkergettett és meggyilkolt Isten mellett nekünk és egész népünknek nem jut más, csak vér, könny, borzasztó kétségbeesés. Kivirágzott reménységünk, hitünk csak akkor marad meg, ha megengedjük Isten Szentlelkének, hogy Ő reformálja életünket. Ámen.

Emlékezünk! Emlékezzünk!

az 1848/49. évi
szabadságharcra
158. évfordulóján

"1849. október 6"-ra
157. évfordulóján

az 1956-os szabadságharcra
50. évfordulóján

a reformációra
489. évfordulóján

Emlékezzünk ősökre,
a hit és kard hőseire,
gyászokra és diadalmakra is.

A hazáért való küzdelmekért,
hitvédők kiállításáért,
életek áldozatáért
legyen Istené az áldás,
legyen mienk az áldott
emlékezés

és az emlékezésben
a jövőért való reménység!

"HOGY HAZÁNKNAK A SEMLEGESSÉGE ELISMERTESSÉK"

D. Ordass Lajos püspök rádiószózata 1956. november 2-án

Szabad Kossuth Rádió Budapest, 17 óra 45 perc. D. Ordass Lajos, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke és a Magyar Egyetemes Evangélikus Egyház elnöke áll most a mikrofon előtt. D. Ordass Lajos evangélikus püspököt 1948-ban, az egyházak ellen indított támadások alkalmával elsőnek tartoztatták le és hamis vádlomások segítségével kétévi fegyházra ítélték. 1950-ben történt kiszabadulása után még hat évig hallgatásra volt kényszerítve. Most, hivatalába visszatérve, először szól az ország közönségéhez —

"Az első érzés, melyet szóba öntök, legyen a hálaadás a hatalom egyetlen és örök Urának, Istennek. Az Ő sújtó keze jelenti számunkra a megpróbáltatást, fölemelő karja juttat minket minden örömhöz. Ha sújt, ha áld, Őt magasztaljuk.

"Szólok hazánk ifjúságához. Ifjúságunk meglátta, hogy az út, amelyen vezetni akartak, nem magyarságunk útja. Éppen ezért nem lehet a magyar jövőért dolgozó ifjúság útja sem. Ennek a fölismerésnek első következménye az volt, hogy az ifjúság nemzetünk szabadságáért síkra szállt. Az a reménység éltet, hogy ugyanez az ifjúság fölismerete, vagy most ismeri föl, hogy magyarságunk jövője csak az örök Isten vezetése mellett található meg.

"Kegyelettel adózunk mindazoknak, akik ebben a harcban életüket áldozták. Hálával azoknak, akik sebeket viselnek, részvétellel azoknak, akikre most az életvesztés miatt gyász borul.

"Szólok hazánk evangélikus egyházának gyülekezeteihez és lelképásztoraikhoz. Mi néhányan — akik a fővárosban össze tudunk gyülekezni —, kinyilatkoztattuk, hogy népünk szabadságharcával azonosítjuk magunkat. Ezt kérem most mindannyiunktól. Meggyőződés, hogy egyházunk népe, a nemzet összességének legjobban fölfogott ügyét akkor szolgálhatja a legnagyobb hűséggel, ha életét és cselekedeteit Isten szent igéjének irányítása alá helyezi. Végezzük el mindannyian az emberszeretet anyai munkáját, amennyire csak képesek vagyunk a nekünk adott erők szerint. Végezzetek hű szolgálatot a megbékélés érdeké-

ben. Kapcsolódjatok be az újjáépítés munkájába.

"És van szavam a külföldön élő hittestvérekhez is. Isten szent nevében intézek néhány szót Hozzátok, a nagyvilágban élő hittestvéreink! A közelmúltban [a galyatetői konferencián] jártak itt közöttünk képviselőitek. Megtapasztaltuk azt a szeretetet, mellyel egyházunk szabadságáért folyó küzdelmünket támogatták.

"A szabadság útján elinduló egyházunk és nagyon nehéz megpróbáltatás alatt lévő hazánk nevében szólok most Hozzátok, drága hittestvérek. A független Magyarország nemzeti kormánya kinyilatkoztatta országunk semlegességét. Kérlek Titeket, hogy minden Tőletek telő segítséget adjatok meg nekünk ahhoz, hogy hazánknak ez a semlegessége elismertessék és így megtalálhassuk jövőnk útját.

"Isten mindenható vezetése alatt mi szeretnénk a legjobb egyetértésben élni a világ minden népével. Jelenleg igen nehéz feladat előtt állunk. Szabadságküzdelmünk sok életet követelt áldozatul, sokan vannak tehát, akik elvesztették földi támaszukat, sokan sebesültek meg a küzdelmek között, nekik gyógyszerekre van szükségük. Sok kárt szenvedtünk épületeinkben és földi javainkban is.

"Jézus Krisztus nevében kérlek Titeket, segítsetek rajtunk. Mindent megteszünk, ami erőnkben telik, hogy hozzánk irányított adományaitokat egyházi szervezeteink közreműködésével azokhoz juttassuk elé, akik legjobban rászorulnak a keresztyén szeretet segítségére. Isten áldása legyen Rajtatok.

"Most pedig engedjék meg, hogy külföldi hittestvéreinkhez szóló kérésmet az ő nyelvükön is tolmácsolhassam." [A felhívás ezután svédül, németül, és angolul is elhangzott.]

Az itt közölt igehirdetés és rádiószózat megjelent az Ordass Lajos: Válogatott írások c. könyvben, melyet Széppalusi István szerkesztett és az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem adott ki Bernben 1982-ben.

**Én vagyok az Úr, ez a nevem,
nem adom dicsőségemet másnak,
sem dicséretemet a bálványoknak.**

Ézsaiás 42:8

ERŐS VÁR (USPS 178-560) is published bi-monthly (February, April, June, August, October, December) by the Hungarian Conference in the Evangelical Lutheran Church in America, 1467 Parkhaven Row, Lakewood, OH 44107-4505. Tel.: 216-221-3178. Fax: 216-227-9482. E-mail: AMEvKo@sbcglobal.net. Periodicals postage paid at Cleveland, OH. Editor: The Rev. Béla Bernhardt. Annual subscription: \$6 in the USA, US\$8 from Canada, US\$15 from overseas by air mail. — Az ERŐS VÁR az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia lapja. Szerkesztő és kiadó: Bernhardt Béla. Aláírt cikkekért írjuk felel. Előfizetés az Egyesült Államokban évi 6 US dollár, Kanadából 8 US dollár, tengerentúlról légipostán évi 15 US dollár. — Kérjük olvasóinkat, hogy címváltozásokat haladéktalanul bejelenteni szíveskedjenek. — Nyomda/Printers: Adkins & Co. Inc., 14541 Madison Ave., Lakewood, OH 44107. — Minden levelezés, előfizetés, adomány a feladó pontos címe feltüntetésével a lap alatti címére küldendő:

Postmaster, send address changes to: Erős Vár, P. O. Box 770828, Lakewood, OH 44107-0038.

PROLONGÁLT KEGYELMI IDŐSZAK

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE 1956. NOVEMBER 1-E ÉS 1958 JÚNIUS 17-E KÖZÖTT

III. RÉSZ: A GALYATETŐI KONFERENCIA (1956. JÚLIUS 27–AUGUSZTUS 7)

Az 1956-os szabadságharc ötvenedik évfordulója alkalmából tízrészes cikksorozatban emlékezünk meg azokról az eseményekről, melyek a Magyarországi Evangélikus Egyházat érintették azokban az időkben. Hálás köszönetet mondunk a cikksorozat szerzőjének, Nt. Böröcz Enikő ev. lelkésznek, a hazai Evangélikus Országos Levéltár tudományos munkatársának. Sz.

*

A galyatetői konferenciára 1954-ben az Egyházak Világtanácsa (EVT) 2. nagygyűlésén Evanstonban Péter János református püspök hívta meg a szervezet Központi Bizottságát (KB). A meghívás a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) nevében érkezett. Péter János később élete legnagyobb tévedései közé sorolta ezt a cselekedetét. Abban az időben még senki nem sejtette, hogy a konferenciára majd rendkívül nehéz belpolitikai helyzetben kerül sor.

Ami a konferenciára történő magyar előkészületeket illette, itt négy dologot kell megemlíteni.

Az előkészület egyik fajtája szigorúan exkluzív jellegű volt. Ez a MEÖT tag-egyházaiából válogatott teológusok közreműködésével elvégzett teológiai munkát jelentette. Galyatetőn a fő téma: Prozelitizmus és vallászabadság lett. Prozelitizmus alatt a protestáns és más egyházak közötti „átjárást”, „átcsábítást” értették. Ugyanakkor a magyar hozzászólások pozitív példaként emlegették a magyar evangélikusok és reformátusok közötti 1833-as nagyeresdi egyezséget, viszont mélyen elítélték a katolicizmus lélekaláztatását. E fő téma mellett folytatták az 1948-ban, Amszterdamban megfogalmazott, majd Evanstonban továbbfejlesztett ún. „responsible society” (felelős társadalom) fogalmának a tisztázását.

Mindkét helyen egyértelműen megfogalmazták, hogy ez a bizonyos „felelős társadalom” nem egyenlő a Pax Americana vagy a Pax Sovietica, hanem egyenlő a Pax Christi és a Treuga Dei fogalmával. Ennek ellenére a kommunista országokból jött teológusok azt állították, hogy az EVT „negatív diszkriminációban” részesíti a tőlük jött teológusokat, és kijelentették, hogy az

egyház „profétai szolgálata” és a belőle fakadó kritika csak a kapitalista országokra érvényes, a másik oldalra nem. Ezen a háttéren nagyon nehéz feladat várt a konferencia teológiai részét koordináló körökre. Kínai és örmény ortodox keresztyének megjelenése mind teológiailag mind pedig egyházpolitikailag újabb kihívást jelentett az EVT tagegyháza számára.

Az előkészületek másik részét a gyülekezetek felkészítése jelentette. A tagegyházak — evangélikus, református, baptista és metodista — gyülekezeteiben elrendelték az ún. Ökumenikus Napok megrendezését, amelyen a fent említett elit csoportok által kidolgozott témákról beszéltek. Ezeknek az Ökumenikus Napoknak a perselybevétele a galyatetői konferencia megrendezését támogatta. A legnagyobb öröm azoknak a gyülekezeteknek jutott, amelyek külföldi vendégigehirdetőket hallgathattak és rajtuk keresztül megérezhettek valamit a keresztyének világméretű összetartozásából.

Az előkészületek harmadik részét az EVT társfőtítkára, egy Bilheimer nevű úr vezényelte. Ő személyes magyarországi látogatásokkal és sűrű ún. „összeshangoló jellegű” üzenetváltásokkal vett részt a munkában. A negyedik csoport, amely a galyatetői konferencia érdekében dolgozott az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) volt, amelynek munkáját ebben az esetben maga a minisztertanács felügyelte. A magyar kormányzatnak ez a legfelsőbb szerve százezer forinttal támogatta a konferencia előkészületeit. A konferencia ideje alatt a parlamentben ünnepi ebédet adtak az EVT KB vezetői számára, amelyen Dobi István mondott pohárköszöntőt. Ebben a teljes vallászabadságról és a magyar nép és a delegátusok barátkozási lehetőségeiről volt szó.

A magyar evangélikus egyháztörténelem számára a galyatetői konferencia utólag nem attól vált igazán fontosá, ami a kulisszák előtt, hanem attól, ami a kulisszák mögött történt. Lilje Hanns püspök, az Evangélikus Világszövetség (EVSZ) elnöke eredetileg a konferencia hivatalos témájává kívánta tenni az Ordass-üggyel kapcsolatos tár-

gyalásokat. Végül — éppen a siker érdekében — belement abba, hogy ezek a tárgyalások a háttérben maradjanak, és csak a végeredmény kerüljön a konferencia nyilvánossága elé. A tárgyalások megkezdése előtt — majd alatt is — informális tanácskozások zajlottak Ordass lakásán összesen öt alkalommal (augusztus 1-én, 2-án, 4-én, és 5-én). Ezeknek a tartalma azután belekerült az ÁEH-ban a Pasaréti út 59/a alatt augusztus 3-án és 4-én tartott hivatalos megbeszélésekbe. A tárgyalások két fő témája: Ordass állami és egyházi rehabilitációja, illetve a püspökségbe történő későbbi visszatérése volt. Augusztus 4-én született meg az a hivatalos megállapodás, mely négy pontban rögzítette a tárgyalások végeredményét.

1) Az EVSZ képviselői kijelentették a magyar kormány tisztségviselői és az egyház képviselői előtt, hogy céljuk az, hogy Ordass Lajos ismét aktív püspökként szolgáljon.

2) Az EVSZ képviselői nagyra értékelték azt a tényt, hogy Ordass állami rehabilitációja elkezdődik és a kettős rehabilitáció megtörténte után Ordass becsülete és hírneve helyre lesz állítva. Megfelelő pénzbeli kompenzációt is kell kapnia.

3) Az EVSZ képviselői nagyra értékelték azt a tényt, hogy az ÁEH illetékesei készen állnak megfontolni azt, hogy Ordass a jövőben ismét püspökként tevékenykedhessen. Annak a reményüknek is hangot adtak, hogy az egyház is lépéseket tesz ebbe az irányba.

4) Amennyiben és ameddig Ordass nem foglalhatja el a püspöki széket, addig a teológián professzorként működhet, és, mint ilyen személynek „teljes joga lesz az igehirdetésre és tanításra”.

Ezen a háttéren érthető, hogy a konferencia befejeződése, az utolsó sajtótájékoztatón történt hivatalos bejelentés után mind az EVT-ben, mind az EVSZ-ben, de legfőképpen a MEE-ban a legizgalmasabb kérdés az lett, hogy mi lesz a következő lépés ... [Folytatása következik]

A Magyarországi Evangélikus Egyház a szocializmusban

H. David Baer: *The Struggle of Hungarian Lutherans under Communism. Foreword by László G. Terray. Texas A&M University Press, 2006. 172 o. \$49.95.*

Ez a könyv rövidített változata annak a teológiai doktori disszertációnak, amelyet a szerző, a Texas Lutheran University tanára, 1999-ben nyújtott be az indianai Notre Dame Egyetemen ezzel a címmel: "A Case Study of Social Ethics: The Hungarian Lutheran Church in Socialism, 1945-1989." A könyv címe többet ígér mint a disszertációé, és joggal. Nemcsak teológiai, azaz szociáletikai, erkölcsstani témáról szól, hanem a Magyarországi Evangélikus Egyháznak a második világháború utáni történéseiről is összefoglaló áttekintést ad. Örömmel vállaltam a szerkesztő felkérésére, hogy a könyvet az *Erős Vár* olvasói számára ismertessem.

Négy "korszakra" osztja Baer David ezt a 44 évre terjedő időszakot: A háború végétől a marxista-leninista kommunista pártállam kialakulásáig, utána az 1950-es évek a forradalomig, az azt követő pár év, és végül a leghosszabb időtartam: a pártállam bukásáig. A könyv nyolc fejezete két egymásba fűződő sorozatban tárgyalja ezt a négy "korszakot". Mindegyikükről először alapos történeti áttekintést ad, utána pedig elemzést az illető korszakra jellemző egyházi-teológiai álláspontokról; hogyan próbált az egyház (gyakorlatilag az egyház mindenkor vezetőse és teológusai) megbirkózni azokkal a kihívásokkal, amelyekkel a totális diktatúra szembeállította a magyar evangélikusokat és mennyiben sikerült — vagy nem sikerült — az egyháznak megvédenie egyház voltát a rá nehezedő külső, diktatórikus nyomás alatt.

A Magyarországi Evangélikus Egyház legújabb történetéről eddig nem jelent meg monográfia, se magyar se más nyelven. Baer David érdeme, hogy megtörte azt a hallgatást, amely eddig ezt a témát vette körül. Egyes rész-témákat már feldolgoztak (főleg fiatal, második és harmadik nemzedékbeli) kutatók — gondoljunk pl. a Magyar Evangélikus Ifjúsági Szövetség két "Nem voltam egyedül"-kötetére —, de összefoglaló monográfia megírását se az egyházvezetőség, se egyes személyek még csak nem is kezdeményezték. 2005-ben bízott végre meg az egyház Országos Közgyűlése ún. "tényfeltáró bizottságot" ennek az időszaknak szakszerű, tudományos kutatásával.

Baer David fáradhatatlan kutatója volt azoknak a budapesti levéltáraknak, amelyek a 90-es években már nyitva voltak.

Magyar felesége segítségével annyira megtanulta nyelvünket, hogy nemcsak interjúkat tudott folytatni a "nehéz évek" szereplőivel és szenvedőivel, hanem a levéltári anyagot is tolmács nélkül tudta értékelni. Mint a könyv ajánlásában is megemlítem, ebben az anyagban olyan fontos dokumentumokat is talált, amelyek még a budapesti kutatókat is meglepték.

Alapvető az első "korszak", a pártállam kialakulása éveinek tárgyalása. Itt találkozunk a legújabb magyar egyháztörténet több fő szereplőjével, akiknek a későbbi évek során is fontos feladatok jutnak. Ezek között van Túróczy Zoltán, Reök Iván, Dezséry László, Ordass Lajos, Kapi Béla, Mihályfi Ernő, Veöreös Imre, és mások. A szerző nemcsak az eseményekről számol be, hanem az egyes személyek egyházi/kegyességi háttérét és egyházi/teológiai profilját, gondolkodását is bemutatja. Itt ismerkedünk meg a kommunista vezetőkkel való tárgyalások során az egyházi magatartás főbb típusaival is.

A szerző érdekes és szellemes módon az "Ahogy lehet" kifejezéssel jellemzi annak az egyházi csoportnak a "kompromisszum típusú" magatartását, amely az egyház fennmaradásának érdekében komoly engedelményekre is hajlandó volt a kommunista tárgyalófelek iránt. A Reményik Sándortól vett kifejezést az angol szövegben is eredetiben, kiemelve, magyarul használja az egész könyvben; ezzel jellemezve (ebben a "korszakban") Túróczy Zoltán, Veöreös Imre, Szabó József, és mások gondolkodását, szemben Dezséry László, Reök Iván, és mások "vonalas", *kollaboráns* politikájával (a második és harmadik "korszakban"), és szemben Ordass Lajossal, aki következetes megállásával a bizonyosságtevő (*witness*) és szenvedő (*suffering*) típust jelenítette meg.

Hogy ebben a korszakban két vagy három "irányzat" volt-e az evangélikus egyházban ezekben a háború utáni években, arról sok vita folyt Magyarországon. Mindenesetre Baer is arra az eredményre jut, hogy az "ahogy lehet" típus végül is beolvadt a Káldy-kor "diakóniai teológiájába", mely aztán, mint tudjuk, egyedül elismert és egyedül engedélyezett teológia lett a Magyarországi Evangélikus Egyházban.

Baer David könyvében természetesen fontos helyet foglal el Ordass Lajos személye és bizonyosságtétele. Érthető, hogy a szerző nem tekinti feladatának, hogy teljes képet adjon Ordass személyiségéről, bár kétségtelen, hogy a püspök meditatív lelki alkata befolyással lehetett egyházvezetői

szolgálatára is. De Baer fejtegetéseiben elsősorban az egyházvezető Ordassal foglalkozik.

Megrendítő követni Káldy Zoltán fejlődését az országos evangelizátortól a teljhatalmú egyházvezetőig. Baer nyomon követi, hogyan igyekszik még a "diakóniai teológia" bemutatásakor és elemzésekor is burkoltan, de felfedezhetően kitörőlni Ordass Lajos bizonyosságtévének még a nyomait is az egyház emlékezetéből, mikor például az "önmegtagadást" és "a kereszt felvételét" azonosítja, mondván, hogy "számos lelkész és gyülekezeti tag az 'elszenvedés' magatartását vette fel abban a hiedelemben, hogy ezzel a Jézustól megkívánt 'kereszt-hordozás' útján járnak, márpedig ilyen út a 'szocializmusban' nem létezik." (Káldy: A diakónia útján, 64-65.o., Baer 114-117.o.) Ordass bizonyosságtétele "állandó nyomatékos erkölcsi veszélyeztetést jelentett Káldy Zoltán számára" (110.o.), és Ordass Lajos állandó "tövis" marad az evangélikus egyház "testében". (2Korinthus 12:7; Baer 132.o.)

A disszertáció benyújtása óta a szerző enyhén átdolgozta a dolgozat utolsó fejezetét, amely már a politikai fordulat utáni helyzettel foglalkozik. Ebben meglehetősen negatív megítélésben részesül az akkori megújulási mozgalom, az Ordass Lajos Baráti Kör, a "Kialtót Szó", s más megnyilatkozások. Az akkori kaotikus helyzetben (mindkét részről) tett kijelentéseket természetesen lehet negatív megítélni az utókor szemével. De tény az, hogy 1990 körül az Ordass Kör és annak "Keresztyén Igazság" c. folyóirata egyházunkban az egyetlen teológiai korrektívum volt azzal az egyházvezetéssel szemben, amely akaratlanul a "diakóniai teológia" örököse lett.

Baer David alapos és lelkiismeretes munkát végzett. Sok eddig ismeretlen adatot is felfedezett témájának kidolgozásakor. Fejtegetéseit többszáz lábjegyzet, névlista, és több illusztráció (fénykép) kíséri. Még sok minden rejtőzhet az irattárakban, nem utolsósorban az Állami Egyházügyi Hivataléban. Baer könyve ösztönzés lehet arra is, hogy az egyház történetnek ez a szakasza további intenzív kutatási téma legyen új nemzedékek egyháztörténeté számára. Feltétlenül nekik is meg kell ismerniök Baer David könyvét!

D. Terray László ev. lelkész (Ráde)

Adományok nyugtázását anyagtorlódás miatt decemberi számunkra kellett halasztanunk.

Kérjük, legyenek elnézessel.

AZ EGYHÁZ HÍREI OTTHONRÓL

• A budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetem szeptember 15-én tartotta tanévnyitói Istentiszteletét és ünnepélyét. Ez alkalommal iktatták be az egyetem új rektorát dr. Csepregi Zoltán egyháztörténelmi tanszékvezető egyetemi tanár személyében. Elődje dr. Szabó Lajos gyakorlati teológiai tanszékvezető egyetemi tanár volt.

• Gombor Krisztiánt a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben Ittész János püspök szentelte lelkészé.

• Meghalt Bolla Árpád ny. kórházmissziói, Nyíró Olga ny. dunakeszi ev. lelkész.

• Marcalgergelyin Szabóné Nyitrai Márta, Bükön Simon Réka az ev. gyülekezet új lelkésze.

• Sopronban felújított harangját és nyugdíjsháza új, harmadik szintjét, Magyaracsen, Nemeskoltán, Beledben, Farádon, Jobaházán, Tapolcán (a reformátusokkal közös) felújított templomát, Mohácson, Tatán új orgonáját, Takácsiban új gyülekezeti termét, Békéscsabán új kollégiumi épületét, Kőszegen új parókiáját és szakközépiskolája új épületszárnyát, Mihályháza új harangtornyát és új imaházát Malomsokon felújított parókiáját és templomát, Debrecenben új gyülekezeti házát vette ünnepélyesen használatba az ev. gyülekezet. Bp.-Ferencvárosban templomához, gyülekezeti házához, és idők otthonához alapkövet helyezett el ünnepélyesen az ev. gyülekezet.

• Nemeskoltán a templomszentelés 220., Beledben, Takácsiban a 200., Szombathelyen a 110., Tatán a 80., Mohácson a 60. évfordulóját ünnepelte az ev. gyülekezet.

• A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben Szabó György építészmérnök építészeti magánvállalkozót választották meg egyházkerületi felügyelőnek.

• Az Európai Protestáns Egyházak Közössége hatodik nagygyűlését szeptember derekán Budapesten tartotta "Erősödő közösség – a protestantizmus arculata Európában" c. témakörben. A nagygyűlés nyitó Istentiszteletén a bp.-deákteri ev. templomban, dr. Bölcskei Gusztáv ref. püspök, zsinati elnök, s a záró Istentiszteleten a bp.-kálvintéri ref. templomban

Ittész János ev. elnök püspök szolgált igehirdetéssel.

• A reformáció mozgalomával párosult a könyvnyomtatás szüksége Magyarországon is. Luther magyar tanítványai (pl., Honterus János és Huszár Gál) a lelképásztori munka mellett nyomdát is létrehoztak, ahol elsősorban egyházi kiadványokat nyomtattak magyar nyelven. Huszár Gál több helyen alapított nyomdát, így például 1561-ben Debrecenben is, ahová Kassáról menekült. Első munkaként Méliusz Juhász Péter négy művét adta ki. Huszár Gál Debrecenből is továbbment, de a nyomdát a városra hagyta. Ez a nyomda, mint az ország legidősebb nyomdája, különböző nevek *négyszáznegyvenöt* éve megszakítás nélkül működik. Jelenleg Alföldi Nyomda néven az ország egyik legjelentősebb nyomdája. Gutenbergi olombetű ugyan nincs ma már, de a közel félévezrede fennálló nyomda a legmodernebb technikával rendelkező könyvgyártó vállalat. Az eltelt *négyszáznegyvenöt* év alatt hol a református egyház, hol a város tulajdona, hol közös tulajdon volt; 1998 óta a nyomda vezetői és dolgozói egyben a tulajdonosai is. Nyár elején ünnepelték meg a legrégebb magyar nyomda fennállásának ezt a jelentős évfordulóját.

• Magyar-angol két tanítási nyelvű általános iskolát és óvodát létesített és nyitott meg a szarvas-újtemplomi ev. egyházközség. Remélik, hogy külföldről sikerül angol anyanyelvű önkéntes tanárokat és oktatókat toborozni.

• Az új békéscsabai kollégiummal kapcsolatban írta Gáncs Péter, a Déli Ev. Egyházkerület püspöke: "A kollégium jelentőségét földrajzi fekvése teszi hangsúlyossá, hiszen a Viharsarokban eddig nem volt diákotthonunk. S hogy mit jelent a jól működő kollégium azt jól illusztrálja a bonyhádi kollégium vonzása és kisugárzása, amely évek során egyházkerületünk meghatározó konferencia-, képzési és szabadidő központjává nőtte ki magát. Jó esélyt látok arra, hogy a csabaiak hasonló leleményes találékonysággal használják majd ki az új kollégium sajátos adottságait. A jövőben nemes vetélkedést, egészséges versenyt remélek egyházkerületünk két regionális kollégiumi fellegvára, Bonyhád és Békéscsaba között. Valamikor talán Cambridge és Oxford is így kezdte..."

• A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája időszerű hírek gyors és folyamatos közlésére szeptemberrel "Evangélikus hírlevél" címmel indított internetes hírszolgálatot.

• A hazai népességfogyás egyik tényezőjét így részletezi Jezsó Ákos az "Evangélikus Élet" c. hetilapban: "Az immár két évtizede tartó kedvezőtlen demográfiai adatokat az egyre erősödő kivándorlási folyamat is csak tovább rontja. A felmérések szerint évente nagyjából négy-ötezer magyar állampolgár kezd új életet külföldön. Ez egy közepes méretű alföldi falu teljes lakosságának felel meg. Legtöbbször Nyugateurópát célozzák meg. Előszeretettel keresnek munkát Ausztriában, Németországban, innen viszont gyakran továbbvándorolnak. Egyidőben Svédországban is sok magyar telepedett le. A kivándorlók között nagyjából egyenlő arányban találunk férfiakat és nőket. Átlag életkoruk is csaknem megegyezik, 27-30 év körül mozog, vagyis ezek az emberek a gyermekvállalás szempontjából a legtermékenyebb korban hagyják el hazánkat. Márpedig ha a gyermek külföldön születik, akkor elenyésző az esély, hogy a család hazatér. Végleg idegenben ragadnak, ott vernek gyökeret, és idővel legfeljebb csak turistaként jönnek haza meglátogatni az óhazát és az egyre idősödő rokonokat."

Ev. Élet et al.

➔ **Decemberi számunkhoz előfizetések (és hátralékok), ill., az Amerikai Magyar Evangélikus Konferenciában való tagsági díjak (benne van az előfizetés is) beküldése megkönnyítésére befizetést és válaszbortéket csatolunk. Az az olvasó is kap "ilyen" mellékletet, akinek az előfizetése rendezve van. Postaszabályzat szerint tömegküldemények minden darabjának azonosnak kell lennie.**

➔ **Az előfizetések (és az AMEK tagdíjak) állását a címszalagról lehet megtudni, melyen a decemberrel lejárt vagy lejáró év van feltüntetve. Az AMEK tagok címszalagján a tagságot "M" betű jelzi.**

GYÜLEKEZETI HÍREK

folytatva a 8. oldalról

amellyel évek óta küzdöttünk. Köszönjük a védelmi kerítés építését is. Hálások vagyunk, hogy gyülekezeti termünkben a színpad parkettáját felújította ifi. Czirják Béla, Czirják Tamás, és Nagy Imre évfordulónk tiszteletére. ■ Beteg testvéreinket hordozzuk imádságban, akik még el tudnak közénk jönni, de szükségük van az értük mondott szerető szóra: Szentkirályi János, Bakonyi Mária, Csépes Elza, Szabolcs Andrea, Szebach Gusztáv, Szeless György, Sikora Manvi, Óri Margit. ■ A feltámadott Jézus Krisztus szeretetébe ajánlottuk Bertók Nóra testvérünket, aki elköltözött ebből a világból. Isten adjon neki örök életet, a gyászoló családnak vigasztalást. ■ Isten Lelkének erejét és szeretetének megtapasztalását kérem minden testvérem életére. Legyenek jó reménységgel és szeretettel — Tamásy Éva ev. lelkész.

IMÁDKOZZUNK!

Hálát adunk Neked, Istenünk, hogy kezekben tartod Egyházad jövőjét. Szabadíts meg minket a kishitűségtől és az aggodalmaskodástól. Éreztesd velünk Szentlelked erejét, hogy reménységgel szolgáljunk a világban, amelyet megváltottál szent Fiad, az Úr Jézus Krisztus által. Ámen. ✕

GYÜLEKEZETI HÍREK

Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia
Elnök: Bernhardt Béla főesperes
1467 Parkhaven Row, Lakewood, OH 44107
Tel.: (216) 221-3178
E-mail: AMEvKo@sbcglobal.net

CLEVELAND — ELSŐ

Beszolgáló lelkész: Juhász-Shepherd Ferenc
Templom és lelkési hivatal: 2830 Martin Luther King Blvd. (44104). Tel.: (216) 721-7074.
Vasárnapi Istentisztelet de. 10:15 órakor, angol-magyar. Mihályi Ernő gondnok telefonja 561-7316. A lelkész telefonszáma: 941-2212.

A gyülekezet fennállásának 100. évfordulóját október 1-én tervezi megünnepelni. Istentisztelet de. 11-kor, díszbéd du. 1-kor kezdődik.

TORONTO

Lelkész: Tamásy Éva

Templom: 116 Bond Street. Lelkési hivatal: 3245 West 98th Street, Cleveland, OH 44102-4601, USA; tel. (216) 961-6895. Felügyelő: Dr. Mekis Éva, 34 Langbourne Pl., North York, ON M3B 1A9 (minden posta ideküldendő); tel. (416) 441-9300. Istentisztelet, július-augusztus kivételével, a hó 2. és 4. vasárnapján du. 4-kor.

CLEVELAND – NYUGAT

Lelkész: Tamásy Éva

Templom: West 98th St. és Denison Ave. Lelkési hivatal: 3245 West 98th Street (44102). Tel.: (216) 961-6895. Istentisztelet minden vasárnap de. 9:30-kor angolul, 10:45-kor magyarul, Gyermekistentisztelettel is. Úrvacsoraosztás a hó első vasárnapján és ünnepnapokon.

Nem tudom, hogy holnap mi ér. De egyben biztos vagyok: Mielőtt a nap felkel, a Gondviselés már felkelt! ■ Szeptember 24-én tartjuk közgyűlésünket a magyar Istentisztelet után, ahol beszélgetnénk gyülekezetünk jövőjéről, alkotmányunkról, lelkészünk szerződése is hamarosan lejár. Mindenki, akit érdekel egyházunk sorsa, jövője, jöjjön el! A közgyűlés után szeretetvendégség is lesz, lecsóval kedveskedünk testvéreinknek! ■ Szeretetvendégeink időpontjai: szeptember 24, október 8, november 19, és a karácsonyi, december 30. ■ Október 29-én szeretnénk templomunkban megemlékezni az 1956-os szabadságharc 50. évfordulójáról, verssel, énekekkel, imádsággal, utána fehér asztalok mellett folytatjuk az ünnepést. ■ November 12-én lesz az évi bazárunk, kolbászt és hurkát is készítünk! Kérjük jöjjenek el minél többen alkalmainkra, ezzel támogatva egyházunkat, köszönjük szépen! ■ Magyar iskolánkba nagy szeretettel várjuk gyermekeinket! Kicsinyek számára csütörtökön du. ½5-től, nagyok számára pénteken du. ½5-től van tanítás. A vasárnapi gyermekóra tanítóinak hálás köszönet, akik ebben a tanévben is vállalták a tanítói szolgálatot: Csépes Elza, Simon Judit, Nagy Dia. ■ Köszönetet mondok Nagy Imrének és Évának – akit a nyár folyamán megkereszteltünk – valamint gyermeküknek, akik sokat fáradoznak gyülekezetünkért. Vállalták, hogy minden hónapban Mezősi Lajossal és Judittal ebédet főznek, valamint az ő segítségükkel szeretetvendégséget is tarthatunk, ezekben is számíthatunk rájuk. Ezt felajánlják Isten, valamint gyülekezetünk iránti féltő szeretetből. Természetesen gyülekezetünk asszonyai és férfitestvéreink ebben segítségükre lesznek. ■ Köszönjük Dávid Csabának és Nagy Imrének, hogy megszüntették a beázást gyülekezeti termünkben,

—folytatva a 7. oldalon—

Mindennapi kenyér

Útmutató a Biblia olvasásához

2006 NOVEMBER

1. Mindenszentek emlékezete
Efezus 1:11-23 – Lukács 6:20-31
2. Mózes 19:3-9 – Jelenések:6-20
3. János 18:28-32 – Jelenések 15:1-4
4. Prédikátor 12:9-14 – Jelenések 15:5-8

PÜNKÖSD UTÁNI 22. VASÁRNAP

Heti ige: Róma 12:21

5. Zsidók 9:13-14 – Márk 12:28-34
6. Zsoltár 119:1-8 – Jelenések 16:1-9
7. 24. Zsoltár – Jelenések 16:10-16
8. Példabesz. 29:18-25 – Jelen. 16:17-21
9. Ézsaiás 32:1-8 – Jelenések 17:1-6
10. Lukács 22:49-33 – Jelenések 17:7-14
11. 2Timóteus 2:1-6 – Jelenések 17:15-18

PÜNKÖSD UTÁNI 23. VASÁRNAP

Heti ige: 2Korinthus 6:2

12. Zsidók 9:24-28 – Márk 12:38-44
13. Márk 4:1-12 – Jelenések 18:1-24
14. Márk 14:9-20 – Jelenések 19:1-10
15. Zsidók 13:1-9 – Jelenések 19:11-21
16. 1János 2:18-29 – Jelenések 20:1-10
17. Máté 26:36-41 – Jelenések 20:11-15
18. Márk 13:30-37 – Jelenések 21:1-8

PÜNKÖSD UTÁNI 24. VASÁRNAP

Heti ige: 2Korinthus 5:10

19. Zsidók 10:11-25 – Márk 13:1-8
20. Máté 7:21-29 – Jelenések 21:9-14
21. Zsidók 10:26-31 – Jelenések 21:15-21
22. 16. Zsoltár – Jelenések 21:22-27
23. 2Tesszalónica 1:3-12 – Jelen. 22:1-5
24. Máté 26:59-66 – Jelenések 22:6-15
25. 111. Zsoltár – Jelenések 22:16-21

AZ EGYHÁZI ÉV UTOLSÓ VASÁRNAPJA

Heti ige: Lukács 12:35

26. Jelenések 1:4-8 – János 18:33-37
27. 5Mózes 34:1-8 – Ézsaiás 1:1-20
28. András apostol emléknapja
Róma 10:10-18 – János 1:35-42
29. 1Korinthus 3:9-15 – Ézsaiás 2:1-5
30. Kolossé 4:2-6 – Ézsaiás 3:1-15

2006 DECEMBER

1. Máté 27:50-54 – Ézsaiás 4:2-6

2. 93. Zsoltár – Ézsaiás 5:1-7

AZ EGYHÁZI ÉV KEZDETE

ÁDVENT 1. VASÁRNAPJA

Heti ige: Zakariás 9:9

3. 1Tessz. 3:9-13 – Lukács 21:25-36
4. 1Péter 1:8-13 – Ézsaiás 5:8-24
5. Zsidók 10:32-39 – Ézsaiás 6:1-13
6. Kolossé 1:9-14 – Ézsaiás 7:1-9
7. 1Tesszalónica 5:1-8 – Ézs. 7:10-17
8. Máté 27:27-30 – Ézsaiás 8:1-15
9. Máté 23:37-39 – Ézsaiás 8-9:6

ÁDVENT 2. VASÁRNAPJA

Heti ige: Lukács 21:28

10. Filippi 1:3-11 – Lukács 3:1-6
11. Zsidók 6:9-12 – Ézsaiás 11:1-10
12. Jelenések 2:12-17 – Ézsaiás 12:1-6
13. Jelenések 2:1-7 – Ézsaiás 24:1-23
14. 2Korinthus 5:1-10 – Ézsaiás 25:1-9
15. Lukács 22:66-71 – Ézsaiás 26:1-6
16. 1Tesszalónica 4:13-18 – Ézs. 26:7-19

ÁDVENT 3. VASÁRNAPJA

Heti ige: Ézsaiás 40:3,10

17. Filippi 4:4-7 – Lukács 3:7-18
18. 1Tesszalónica 5:16-24 – Ézs. 28:14-22
19. 2Korinthus 1:18-22 – Ézs. 29:17-24
20. Jelenések 5:1-5 – Ézsaiás 32:1-20
21. Tamás apostol emléknapja
Efezus 1:3-6 – János 20:24-31
22. 85. Zsoltár – Ézsaiás 35:1-10
23. Róma 15:8-13 – Máté 1:1-25

ÁDVENT 4. VASÁRNAPJA

Heti ige: Filippi 4:4-5

24. Zsidók 10:5-10 – Lukács 1:39-55

24. KARÁCSONYEST

Titusz 2:11-14 – Máté 1:18-25

25. KARÁCSONY 1. ÜNNEPE

Titusz 3:4-7 – Lukács 2:1-20

26. KARÁCSONY 2. ÜNNEPE

Kolossé 1:15-20 – János 1:1-14

27. 2János 1-7 – Máté 2:1-23
28. 98. Zsoltár – Máté 3:1-17
29. 1János 4:11-16 – Máté 4:1-11
30. Zsidók 1-14 – Máté 4:12-17

KARÁCSONY U. 1. VASÁRNAP

Heti ige: Zsoltár 103:8

31. Kolossé 3:12-17 – Lukács 2:41-52

31. ÉV UTOLSÓ NAPJA (Szilveszter)

90. Zsoltár – Róma 8:31-39

L&RC

LEGKÖZELEBBI LAPZÁRTA 2006. NOVEMBER 15-ÉN.

ERŐS VÁR
PO BOX 770828
LAKEWOOD OH 44107-0038

ADDRESS SERVICE REQUESTED

ELŐFIZETÉSE
LEJART-E?

0003 CC
MRS GABOR BRACHNA
4211 VIRGINIA DR
FAIRVIEW PARK OH 44126-1755

PERIODICALS
POSTAGE
PAID
CLEVELAND, OHIO